

MASARYKOVA UNIVERZITA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ FAKULTA

Katedra práva

Základní lidská práva

Tento studijní materiál byl vytvořen jako výstup z projektu č. CZ.1.07/2.2.00/15.0189.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Základní lidská práva a svobody

- vznik „koncepce ZLPS“
 - USA – Deklarace lidských práv – r. 1776
 - Francie - Bastila -) Deklarace lidských práv r. 1789.
-) základní katalogy lidských práva a svobod
- postupný rozvoj
 - mezinárodní zakotvení v mezinárodních smlouvách (úmluvách) - nadzákonnost

Základní lidská práva a svobody

■ Rekodifikace

- **2 NOZ** - *Každé ustanovení soukromého práva lze vykládat jenom ve shodě s Listinou základních práv a svobod a ústavním pořádkem vůbec, se zásadami, na nichž spočívá tento zákon, jakož i s trvalým zřetelem k hodnotám, které se tím chrání. Rozejde-li se výklad jednotlivého ustanovení pouze podle jeho slov s tímto příkazem, musí mu ustoupit*

Nejvýznamnější mezinárodní listiny

- Všeobecná deklarace lidských práv - schválena Valným shromážděním OSN dne 10. 12. 1948
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech – vyhlášený pod č. 120/1976 Sb.
- Mezinárodní pakt o hospodářských a, sociálních, kulturních právech, vyhlášený pod č. 120/1976 Sb.
- Úmluva o právech dítěte, Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému, či ponižujícímu zacházení, Úmluva o právním postavení uprchlíků, atd.
- Evropská úmluva o lidských právech
- ...

Vnitrostátní úprava

- čl. 1 Ústavy - Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na **úctě k právům a svobodám člověka a občana**.
- čl. 10 Ústavy - Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je ČR vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.
- čl. 10a - Mezinárodní smlouvou mohou být některé pravomoci orgánů České republiky přeneseny na mezinárodní organizaci nebo instituci. K ratifikaci této mezinárodní smlouvy je třeba souhlasu Parlamentu, nestanoví-li ústavní zákon, že k ratifikaci je třeba souhlasu daného v referendu.
- čl. 112 Ústavy - Ústavní pořádek České republiky tvoří Ústava, Listina základních práv a svobod...

Listina základních práv a svobod ČR

- přijatá v období federace jako ústavní zákon č. 23/1991 Sb.
- v České republice pak znovu vyhlášená usnesením č. 2/1993 Sb.

Struktura:

- preambule + 6 hlav v období federace jako ústavní zákon č. 23/1991 Sb.
- dále členěných do oddílů, článků, odstavců,...

Hlava první = Obecná ustanovení

Hlava druhá = Lidská práva a základní svobody

(1. oddíl = Základní lidská práva a svobody; 2. oddíl. = Politická práva)

Hlava třetí = Práva národnostních a etnických menšin

Hlava čtvrtá = Hospodářská, sociální a kulturní práva

Hlava pátá = Právo na soudní a jinou právní ochranu

Hlava šestá = Ustanovení společná

Hlava první = obecná ustanovení

- **Čl. 1** - Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní **práva** a svobody jsou **nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné**.
- **Čl. 2** - (1) Stát je založen na **demokratických hodnotách** a nesmí se vázat ani na výlučnou ideologii, ani na náboženské vyznání.
(2) Státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanoveným zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví.
(3) Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.
- **Čl. 3** - (1) Základní **práva a svobody** se zaručují **všem** bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.
- **Čl. 4** (1) **Povinnosti** mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod.
(2) Meze základních práv a svobod mohou být za podmínek stanovených Listinou základních práv a svobod upraveny pouze zákonem.
(3) Zákonná omezení základních práv a svobod musí platit stejně pro všechny případy, které splňují stanovené podmínky.
(4) Při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu.

Hlava druhá = lidská práva a základní svobody

- dva oddíly
- 1. oddíl = Základní lidská práva a svobody
- 2. oddíl. = Politická práva
- nepřesné názvy (Základní lidská práva x Lidská práva)
- seřazeny dle významu
- čl. 5 až čl. 23
 - oddíl první = čl. 5 až čl. 16
 - oddíl druhý = čl. 17 až čl. 23

Hlava druhá – 1. oddíl = základní lidská práva a svobody

■ Čl. 6

- (1) Každý má právo na **život**. Lidský život je hoden ochrany již před narozením.
- (2) Nikdo nesmí být zbaven života.
- (3) Trest smrti se nepřipouští.
- (4) Porušením práv podle tohoto článku není, jestliže byl někdo zbaven života v souvislosti s jednáním, které podle zákona není trestné.

■ Čl. 7

- (1) **Nedotknutelnost** osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem.
- (2) Nikdo nesmí být **mučen** ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.

Čl. 8 - 10

- **Čl. 8** (1) **Osobní svoboda** je zaručena. (2) Nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Nikdo nesmí být zbaven svobody pouze pro neschopnost dostát smluvnímu závazku. (3) Obviněného nebo podezřelého z trestného činu je možno zadržet jen v případech stanovených v zákoně. Zadržená osoba musí být ihned seznámena s důvody zadržení, vyslechnuta a nejpozději do 48 hodin propuštěna na svobodu nebo odevzdána soudu. Soudce musí zadrženou osobu do 24 hodin od převzetí vyslechnout a rozhodnout o vazbě, nebo ji propustit na svobodu.
- **Čl. 9** (1) Nikdo nesmí být podroben **nuceným pracím nebo službám**. (2) Ustanovení odstavce 1 se nevztahuje na:
 - a) práce ukládané podle zákona osobám ve výkonu trestu odnětí svobody nebo osobám vykonávajícím jiný trest nahrazující trest odnětí svobody,
 - b) vojenskou službu nebo jinou službu stanovenou zákonem namísto povinné vojenské služby,
 - c) službu vyžadovanou na základě zákona v případě živelných pohrom, nehod, nebo jiného nebezpečí, které ohrožuje životy, zdraví nebo značné majetkové hodnoty,
 - d) jednání uložené zákonem pro ochranu života, zdraví nebo práv druhých.

+ Příklad: otrocká práce

- **Čl. 10** (1) Každý občan má právo, aby byla zachována jeho lidská **důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno**. (2) Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života. (3) Každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.

+ Příklad: občan x politik

Čl. 11 - 13

- **Čl. 11** (1) Každý má právo **vlastnit majetek**. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Dědění se zaručuje. (3) Vlastnictví zavazuje. Nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem. (4) **Vyvlastnění** nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu. (5) Daně a poplatky lze ukládat jen na základě zákona.

+ **Příklad: daňová kontrola**

- **Čl. 12** (1) **Obydlí** je nedotknutelné. Není dovoleno do něj vstoupit bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí. (2) Domovní prohlídka je přípustná jen pro účely trestního řízení, a to na písemný odůvodněný příkaz soudce. Způsob provedení domovní prohlídky stanoví zákon. (3) Jiné zásahy do nedotknutelnosti obydlí mohou být zákonem dovoleny, jen je-li to v demokratické společnosti nezbytné pro ochranu života nebo zdraví osob, pro ochranu práv a svobod druhých anebo pro odvrácení závažného ohrožení veřejné bezpečnosti a pořádku. Pokud je obydlí užíváno také pro podnikání nebo provozování jiné hospodářské činnosti, mohou být takové zásahy zákonem dovoleny, též je-li to nezbytné pro plnění úkolů veřejné správy.

+ **Příklad: hasiči, policie x soused...**

- **Čl. 13** Nikdo nesmí porušit **listovní tajemství** ani tajemství jiných písemností a záznamů, ať již uchovávaných v soukromí, nebo zasílaných poštou anebo jiným způsobem, s výjimkou případů a způsobem, které stanoví zákon. Stejně se zaručuje tajemství zpráv podávaných telefonem, telegrafem nebo jiným podobným zařízením.

+ **Příklad: e-mail, datové schránky,**

Čl. 14 - 16

- **Čl. 14** (1) Svoboda **pohybu a pobytu** je zaručena. (2) Každý, kdo se oprávněně zdržuje na území České a Slovenské Federativní Republiky, má právo svobodně je opustit. (3) Tyto svobody mohou být omezeny zákonem, jestliže je to nevyhnutelné pro bezpečnost státu, udržení veřejného pořádku, ochranu zdraví nebo ochranu práv a svobod druhých a na vymezených územích též z důvodu ochrany přírody. (4) Každý občan má právo na svobodný vstup na území České a Slovenské Federativní Republiky. Občan nemůže být nucen k opuštění své vlasti. (5) Cizinec může být vyhoštěn jen v případech stanovených zákonem.
- **Čl. 15** (1) Svoboda **myšlení, svědomí a náboženského vyznání** je zaručena. Každý má právo změnit své náboženství nebo víru anebo být bez náboženského vyznání. (2) Svoboda vědeckého bádání a umělecké tvorby je zaručena. (3) Nikdo nemůže být nucen vykonávat vojenskou službu, pokud je to v rozporu s jeho svědomím nebo s jeho náboženským vyznáním. Podrobnosti stanoví zákon.
- **Čl. 16** (1) Každý má právo svobodně projevovat své **náboženství** nebo víru buď sám nebo společně s jinými, soukromě nebo veřejně, bohoslužbou, vyučováním, náboženskými úkony nebo zachováváním obřadu. (2) Církev a náboženské společnosti spravují své záležitosti, zejména ustavují své orgány, ustanovují své duchovní a zřizují řeholní a jiné církevní instituce nezávisle na státních orgánech. (3) Zákon stanoví podmínky vyučování náboženství na státních školách. (4) Výkon těchto práv může být omezen zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu veřejné bezpečnosti a pořádku, zdraví a mravnosti nebo práv a svobod druhých.

Hlava druhá – 3. oddíl = politická práva

- **Čl. 17** (1) *Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny. (2) Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu. (3) Cenzura je nepřípustná. (4) Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti. (5) Státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Podmínky a provedení stanoví zákon.*

+ zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

- **Čl. 18** (1) *Petiční právo je zaručeno; ve věcech veřejného nebo jiného společného zájmu má každý právo sám nebo s jinými se obracet na státní orgány a orgány územní samosprávy s žádostmi, návrhy a stížnostmi. (2) Peticí se nesmí zasahovat do nezávislosti soudu. (3) Peticemi se nesmí vyzývat k porušování základních práv a svobod zaručených Listinou.*

Čl. 19 a 20

- **Čl. 19** (1) Právo pokojně se **shromážďovat** je zaručeno. (2) Toto právo lze omezit zákonem v případech shromáždění na veřejných místech, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, ochranu veřejného pořádku, zdraví, mravnosti, majetku nebo pro bezpečnost státu. Shromáždění však nesmí být podmíněno povolením orgánu veřejné správy.
- **Čl. 20** (1) Právo svobodně se **sdužovat** je zaručeno. Každý má právo spolu s jinými se sdužovat ve spolcích, společnostech a jiných sdruženích. (2) Občané mají právo zakládat též **politické strany**, politická hnutí a sdužovat se v nich. (3) Výkon těchto práv lze omezit jen v případech stanovených zákonem, jestliže to je v demokratické společnosti nezbytné pro bezpečnost státu, ochranu veřejné bezpečnosti a veřejného pořádku, předcházení trestným činům nebo pro ochranu práv a svobod druhých. (4) Politické strany a politická hnutí, jakož i jiná sdružení jsou odděleny od státu.

Čl. 21 - 23

- **Čl. 21** (1) *Občané mají právo podílet se na správě veřejných věcí **přímo** nebo svobodnou **volbou** svých zástupců.* (2) *Volby se musí konat ve lhůtách nepřesahujících pravidelná volební období stanovená zákonem.* (3) **Volební právo** je všeobecné a rovné a vykonává se tajným hlasováním. Podmínky výkonu volebního práva stanoví zákon. (4) *Občané mají za rovných podmínek přístup k voleným a jiným veřejným funkcím.*
- **Čl. 22** *Zákonná úprava všech politických práv a svobod a její výklad a používání musí umožňovat a ochraňovat **svobodnou soutěž politických sil** v demokratické společnosti.*
- **Čl. 23** *Občané mají právo postavit se na **odpor** proti každému, kdo by odstraňoval demokratický řád lidských práv a základních svobod, založený Listinou, jestliže činnost ústavních orgánů a účinné použití zákonných prostředků jsou znemožněny.*

Hlava třetí = práva národnostních a etnických menšin

- **Čl. 24** *Příslušnost ke kterékoli národnostní nebo etnické menšině nesmí být nikomu na újmu.*

- **Čl. 25** (1) *Občanům tvořícím národnostní nebo etnické menšiny se zaručuje všestranný rozvoj, zejména právo rozvíjet vlastní kulturu, právo rozšiřovat a přijímat informace v jejich mateřském jazyku a sdružovat se v národnostních sdruženích.*
(2) *Občanům příslušejícím k národnostním a etnickým menšinám se za podmínek stanovených zákonem zaručuje též*
 - a) *právo na vzdělání v jejich jazyku,*
 - b) *právo užívat jejich jazyka v úředním styku,*
 - c) *právo účasti na řešení věcí týkajících se národnostních a etnických menšin.*

+ např. polská menšina na Ostravsku

+ správní řád – před českými správními orgány lze jednat i ve slovenském jazyce

Hlava čtvrtá = hospodářská, sociální a kulturní práva

- **Čl. 26** (1) Každý má právo na svobodnou **volbu povolání** a přípravu k němu, jakož i právo **podnikat** a provozovat jinou hospodářskou činnost. (2) Zákon může stanovit podmínky a omezení pro výkon určitých povolání nebo činností. (3) Každý má právo získávat prostředky pro své životní potřeby prací. Občany, kteří toto právo nemohou bez své viny vykonávat, stát v přiměřeném rozsahu hmotně zajišťuje; podmínky stanoví zákon. (4) Zákon může stanovit odchylnou úpravu pro cizince.

Příklad: notář (numerus clausus) x každý

- **Čl. 27** (1) Každý má právo svobodně se sdružovat s jinými na ochranu svých hospodářských a sociálních zájmů. (2) **Odborové organizace** vznikají nezávisle na státu. Omezovat počet odborových organizací je nepřípustné, stejně jako zvýhodňovat některé z nich v podniku nebo v odvětví. (3) Činnost odborových organizací a vznik a činnost jiných sdružení na ochranu hospodářských a sociálních zájmů mohou být omezeny zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu bezpečnosti státu, veřejného pořádku nebo práv a svobod druhých. (4) Právo na stávku je zaručeno za podmínek stanovených zákonem; toto právo nepřísluší soudcům, prokurátorům, příslušníkům ozbrojených sil a příslušníkům bezpečnostních sborů.

Čl. 28 - 30

- čl. 28 - *Zaměstnanci mají právo na **spravedlivou odměnu** za práci a na uspokojivé pracovní podmínky. Podrobnosti stanoví zákon.*
- čl. 29 - (1) *Ženy, mladiství a osoby zdravotně postižené mají právo na zvýšenou ochranu zdraví při práci a na zvláštní pracovní podmínky. (2) Mladiství a osoby zdravotně postižené mají právo na zvláštní ochranu v pracovních vztazích a na pomoc při přípravě k povolání. (3) Podrobnosti stanoví zákon.*
- čl. 30 - (1) *Občané mají právo na **přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří** a při nezpůsobilosti k práci, jakož i při ztrátě živitele. (2) Každý, kdo je v hmotné nouzi, má právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek. (3) Podrobnosti stanoví zákon.*

+ **Příklady: spravedlivá odměna, důchodová reforma,..**

Čl. 31 - 33

- **čl. 31-** Každý má právo **na ochranu zdraví**. Občané mají na základě veřejného pojištění právo na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky za podmínek, které stanoví zákon.

Příklad : poplatky u lékaře, nadstandardy,...

- **čl. 32 -** (1) **Rodičovství a rodina** jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena. (2) Ženě v těhotenství je zaručena zvláštní péče, ochrana v pracovních vztazích a odpovídající pracovní podmínky. (3) Děti narozené v manželství i mimo ně mají stejná práva. (4) Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona. (5) Rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu. (6) Podrobnosti stanoví zákon.
- **čl. 33 -** (1) Každý má právo **na vzdělání**. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon. (2) Občané mají právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách, podle schopností občana a možností společnosti též na vysokých školách. (3) Zřizovat jiné školy než státní a vyučovat na nich lze jen za podmínek stanovených zákonem; na takových školách se může vzdělání poskytovat za úplatu. (4) Zákon stanoví, za jakých podmínek mají občané při studiu právo na pomoc státu.

Čl. 34 - 35

- **čl. 34** - (1) *Práva k výsledkům tvůrčí duševní činnosti jsou chráněna zákonem.* (2) *Právo přístupu ke kulturnímu bohatství je zaručeno za podmínek stanovených zákonem.*

Příklad: OSA, ..

- **čl. 35** - (1) *Každý má právo na příznivé životní prostředí.* (2) *Každý má právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů.* (3) *Při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem.*

Příklad: Občanská sdružení, spolky x NOZ

Hlava pátá = právo na soudní a jinou právní ochranu

- **Čl. 36 - (1)** Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u **nezávislého a nestranného soudu**.
- 2) Kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen **rozhodnutím orgánu veřejné správy**, může se obrátit na soud, aby přezkoumal zákonnost takového rozhodnutí, nestanoví-li zákon jinak. Z pravomoci soudu však nesmí být vyloučeno přezkoumávání rozhodnutí týkajících se základních práv a svobod podle Listiny.
- (3) Každý má právo na **náhradu škody způsobené mu nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem**.

- **Čl. 37 - (1)** Každý má právo odepřít **výpověď**, jestliže by jí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké.
- (2) Každý má právo na **právní pomoc** v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení.
- (3) Všichni účastníci jsou si v řízení **rovni**.
- (4) Kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočnicka.

Příklad: přestupkový zákon - osoba blízká...

Čl. 38 - 40

- **Čl. 38** - (1) Nikdo nesmí být odňat svému **zákonnému soudci**. Příslušnost soudu i soudce stanoví zákon. (2) Každý má právo, aby jeho věc byla projednána **veřejně**, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům. Veřejnost může být vyloučena jen v případech stanovených zákonem.
- **Čl. 39** - Jen zákon stanoví, které jednání je **trestním činem** a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit.
- **Čl. 40** - (1) Jen **soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy**. (2) Každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za **nevinného**, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena. (3) Obviněný má právo, aby mu byl poskytnut čas a možnost k přípravě obhajoby a aby se mohl hájit sám nebo prostřednictvím obhájce. Jestliže si **obhájce** nezvolí, ačkoliv ho podle zákona mít musí, bude mu ustanoven soudem. Zákon stanoví, v kterých případech má obviněný právo na **bezplatnou pomoc obhájce**. (4) Obviněný má **právo odepřít výpověď**; tohoto práva nesmí být žádným způsobem zbaven. (5) Nikdo nemůže být trestně stíhán za čin, pro který již byl pravomocně odsouzen nebo zproštěn obžaloby. (6) Trestnost činu se posuzuje a trest se ukládá podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán. Pozdějšího zákona se použije, jestliže je to pro pachatele příznivější.

Hlava šestá = ustanovení společná

- **Čl. 41** - (1) Práv uvedených v čl. 26, čl. 27 odst. 4, čl. 28 až 31, čl. 32 odst. 1 a 3, čl. 33 a 35 Listiny je možno se domáhat pouze v mezích zákonů, které tato ustanovení provádějí. (2) Kde se v Listině mluví o zákonu, rozumí se tím zákon Federálního shromáždění, jestliže z ústavního rozdělení zákonodárné pravomoci nevyplývá, že úprava přísluší zákonům národních rad.
- **Čl. 42** - (1) Pokud Listina používá pojmu "občan", rozumí se tím státní občan České a Slovenské Federativní Republiky. (2) **Cizinci** požívají v České a Slovenské Federativní Republice lidských práv a základních svobod zaručených Listinou, pokud nejsou přiznána výslovně občanům. (3) Pokud dosavadní předpisy používají pojmu "občan", rozumí se tím každý člověk, jde-li o základní práva a svobody, které Listina přiznává bez ohledu na státní občanství.
- **Čl. 43** - Česká a Slovenská Federativní Republika poskytuje **azyl** cizincům pronásledovaným za uplatňování politických práv a svobod. Azyl může být odepřen tomu, kdo jednal v rozporu se základními lidskými právy a svobodami.
- **Čl. 44** - Zákon může **soudcům a prokurátorům omezit právo na podnikání** a jinou hospodářskou činnost a právo uvedené v čl. 20 odst. 2; zaměstnancům státní správy a územní samosprávy ve funkcích, které určí, též právo uvedené v čl. 27 odst. 4; příslušníkům bezpečnostních sborů a příslušníkům ozbrojených sil též práva uvedená v čl. 18, 19 a čl. 27 odst. 1 až 3, pokud souvisí s výkonem služby. Osobám v povoláních, která jsou bezprostředně nezbytná pro ochranu života a zdraví, může zákon omezit právo na stávku.

Soudní ochrana základních práv a svobod

A) Obecné soudy

- Soudní soustava, pravomoc, atp.
- Zákona o soudech a soudcích
- LZPS

B) Ústavní soud

- upraven v hlavě čtvrté Ústavy
- zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu
- řada řízení
- z pohledu ZPaS nejdůležitější řízení o ústavní stížnosti

C) Evropský soud pro lidská práva (Štrasburk)

Řízení o ústavní stížnosti

KDO

- stížnost může podat **FO nebo PO**, jestliže tvrdí, že pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byla účastníkem, opatřením nebo jiným **zásahem orgánu veřejné moci** („zásah orgánu veřejné moci“) bylo porušeno její základní právo nebo svoboda zaručené ústavním pořádkem.
- + FO + PO musí být zastoupena advokátem.

KDY

- ve lhůtě **60 dnů** od doručení rozhodnutí o posledním procesním prostředku, který zákon stěžovateli k ochraně jeho práva poskytuje.
- lhůta je zachována, je-li posledního dne lhůty ústavní stížnost osobně podána na podatelnu Ústavního soudu nebo dána k poštovní přepravě.

Řízení o ústavní stížnosti

- Pokud ÚS shledá ústavní stížnost důvodnou:

-) **zruší** napadené rozhodnutí a v případě stížnosti proti jinému zásahu orgánu veřejné moci **zakáže**, aby v porušování práva a svobody pokračoval, a **přikáže** mu, aby, pokud je to možné, **obnovil stav před porušením**.

- V opačném případě = **zamítnutí stížnosti jako nedůvodné**

+ **procení řešení**

Evropský soud pro lidská práva

- Vznikl na základě Evropské úmluvy o lidských právech = lidskoprávní dokument upravující závazky jednotlivých smluvních států
- každý smluvní stát je zastoupen jedním soudcem (v současnosti přes 40 soudců).
- stížnost FO (PO) směřuje proti smluvnímu státu (+ stížnosti států)
- lhůta pro podání = **6 měsíců**, od dne kdy bylo přijato poslední vnitrostátní rozhodnutí
- O přijatelnosti stížností rozhoduje tříčlenný **Výbor**, který ji může jednomyslně odmítnout nebo přijmout.
- Věc pak postupuje sedmičlennému **Senátu**, jenž rozhodne o jejím merituu.
- Po vynesení rozsudku sedmičlenným Senátem mohou (ve výjimečných případech) sporné strany do tří měsíců ještě podat žádost o projednání před **Velkým senátem**.
- dojde-li ESLP k závěru, že došlo k porušení Úmluvy, **konstatuje její porušení** (náprava je ne členském státě)+ může přiznat přiměřené zadostiučinění státu
- řízení není podobně jako u ÚS zpoplatněno

Shrnutí

- Základní lidská práva a svobody
 - pojem, druhy, mezinárodní zakotvení
- Listina základních práv a svobod
 - členění, práva a povinnosti
- Soudní ochrana základních práv a svobod
 - Obecné soudy, Ústavní soud, ESLP, ..